

Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Τοῦ ΔΗΜΗΤΡΗ ΤΡΑΧΑΝΗ

Δικηγόρου

Στὴ χώρα μας, παρουσιάζεται, ἰδιαίτερα τὰ τελευταῖα χρόνια, ἀπ' τὴν πλευρὰ τῆς μετακίνησης τοῦ πληθυσμοῦ, μιὰ πραγματικὴ ἀναστάτωση.

Στὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας, ἀσυνήθιστα μεγάλος ἀριθμὸς κατοίκων μετακινεῖται ἀπ' τὰ ὄρεινὰ διαμερίσματα πρὸς τὰ κέντρα καὶ ἀπὸ τὶς ἐπαρχιακὲς ἀστικὲς πόλεις πρὸς τὰ δύο μεγάλα ἀστικὰ κέντρα, τὴν Ἀθήνα καὶ τὴ Θεσσαλονίκη. Καὶ ταυτόχρονα, ἀπὸ χρόνον σὲ χρόνον, ἰδιαίτερα στὴν τελευταία ἐπταετία, ὅλο καὶ μεγαλύτερος ἀριθμὸς Ἑλλήνων ἐγκαταλείπει τὸ ἐλληνικὸ ἔδαφος κι' ἀναζητεῖ ἐργασία στὶς χώρες τῆς Δ. Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Νότιας Ἀμερικῆς.

Ὑπὸ ὁμαλὲς συνθήκες καὶ ὑπὸ συνθήκες ποὺ δημιουργεῖ μιὰ ὑγιῆς καὶ ἀναπτυσσόμενη οἰκονομία, ἡ ἐξωτερικὴ μετανάστευση περιορίζεται στὸ ἐλάχιστον ἐνῶ ἡ μετακίνηση τοῦ πληθυσμοῦ στὸ ἐσωτερικὸ μιᾶς χώρας καθορίζεται καὶ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὶς ἀπαιτήσεις τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης, ἰδιαίτερα τῆς ἐπ'ἀνδρωσης μιᾶς ἀναπτυσσόμενης βιομηχανίας μὲ τὰ ἀναγκαῖα ἐργατικὰ χέρια, ποὺ τὰ ἀφαιρεῖ ἀπὸ ἄλλους τομεῖς τῆς οἰκονομίας καὶ κατὰ κύριο λόγο τὴν ἀγροτικὴ οἰκονομία. Ἡ τέτια πληθυσμιακὴ ἀνακατάταξη στὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας εἶναι ἐξυπηρετικὴ γιὰ τὴν ἐθνικὴ οἰκονομία, ἀλλὰ καὶ συμφέρουσα γιὰ τοὺς ἐργαζόμενους. Φυσικὰ δημιουργεῖ προβλήματα, ἰδιαίτερα γιὰ τὴν ἀγροτικὴ οἰκονομία, προβλήματα ποὺ οἱ οἰκονομίες καὶ πιο πολὺ ὅσες κατευθύνονται καὶ διευθύνονται ἀπὸ ἓνα σχέδιο, ἐπιχειροῦν νὰ λύσουν μὲ τὴν ὀλοένα μεγαλύτερη βελτίωση τῆς τεχνικῆς στὴν ἀγροτικὴ καὶ τὴ βιομηχανικὴ παραγωγή, μὲ τὴν αὔξηση τῆς παραγωγικότητος τῆς ἐργασίας, ἔτσι ποὺ νὰ ἀπελευθερώνονται ἐργατικὰ χέρια καὶ νὰ μὴν παρίσταται ἀνάγκη σοβαρῶν μετακινήσεων πληθυσμοῦ, μὲ τὴν προσπάθεια ἐξασφάλισης παρόμοιων συνθηκῶν ἐργασίας, καθὼς καὶ συνθηκῶν ὑλικῆς καὶ πολιτιστικῆς διαβίωσης γιὰ τὸν ἀγροτικὸ πληθυσμὸ μὲ τὸν πληθυσμὸ τῶν ἀστικῶν κέντρων.

Α'.

Προτοῦ ἀναζητήσουμε τὶς αἰτίες ποὺ προκαλοῦν αὐτὴ τὴν κατάσταση τῆς διαρκῶς ὀγκούμενης μετακίνησης τοῦ πληθυσμοῦ στὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας καὶ τῆς τρομερῆς ἔκτασης διαρροῆς του στὸ ἐξωτερικόν, δίνουμε ἓνα μέρος ἀπ' τὰ στοιχεῖα, ποὺ τὴν ἐκφράζουν κατὰ τρόπο παραστατικόν:

1. Γενικά. Ἀπ' τὰ στοιχεῖα τῆς Ἐθνικῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας προκύπτει ὅτι στὴν ἐνδεκαετία 1951 — 1961,

αν ληφθεί υπ' όψη και ή κατά 1% περίπου έτήσια αύξηση του πληθυσμού (για την ένδεκαετία συνεπώς 11%), οί ανακατατάξεις του πληθυσμού κατά περιφέρειες τής χώρας παρουσιάζουν την ακόλουθη εικόνα:

α) Έκτός άπ' την περιοχή τής 'Αθήνας που έμφανίζει μιάν αύξηση πληθυσμού κατά 34%, δηλαδή κατά 23% μετά την άφαίρεση του ποσοστού τής μέσης έτήσιας αύξησης, την 'Αττική, με αύξηση 3,7%, την περιφέρεια Θεσσαλονίκης, με αύξηση 10,1% και έλάχιστες άλλες περιφέρειες με πολύ μικρότερο ποσοστό αύξησης, ('Αρτα, Θεσπρωτία, 'Ημαθία, Κιλκίς, Πιερία), σ' όλες τις άλλες περιφέρειες, ό πληθυσμός παρουσιάζει μείωση, που φθάνει μέχρι 15% και σε ώρισμένες περιφέρειες ή μείωση είναι τρομερή (Κυκλάδες 31,6%, Κεφαλληνία 26,2%, 'Αρκαδία 23,5%, Λακωνία 20,5%, Σάμος 23,9%, Λέσβος 18,4%, Ρέθυμνο 14,1%, Φλώρινα 13,9% κλπ.).

β) 'Από τόν 1951 ως τόν 1961, κατά τὰ στοιχεία τής ΕΣΥΕ, ό πληθυσμός τής χώρας συνολικά αύξήθηκε κατά 755.000. 'Αν ό ύπολογισμός γίνει με βάση τή μέση έτήσια αύξηση, ό πληθυσμός τής χώρας θάπρεπε νάχει αύξηθεί κατά 860 χιλιάδες άτομα, παρουσιάζεται άρα μιá διαφορά 215.000 περίπου áτόμων. 'Η μείωση αυτή είναι περίπου διπλάσια, αν ύπολογιστεί για την ένδεκαετία και ό αριθμός τών 'Ελλήνων ύπηκόων που έπαναπατρίζονται, ύστερα άπό πολυετή μετανάστευση, και που τόν «Βήμα» (7-4-1963) τόν άνεβάζει στις 30.000 περίπου για τόν 1962.

2. 'Η μετακίνηση του πληθυσμού στο έσωτερικό τής χώρας. Την εικόνα που παρουσιάζει ή μετακίνηση του πληθυσμού στο έσωτερικό τής χώρας στην χρονική περίοδο 1955 - 1960, έδωσε στο συνέδριο του «Μεσογειακού Κοινωνιολογικού Συνεδρίου», που συνήλθε στην 'Αθήνα τόν περασμένο 'Ιούλιο, καθηγητής κ. Στρατής 'Ανδρεάδης, πρόεδρος του Κέντρου Κοινωνικών 'Επιστημών 'Αθηνών.

Σύμφωνα με τὰ στοιχεία που παρέθεσε ό κ. 'Ανδρεάδης:

'Απ' τόν 1956 ως τόν 1960 ό συνολικός όγκος τής έσωτερικής μετανάστευσης έφθασε στις 664.900 πρόσωπα. 'Απ' τόν αριθμό αυτό, 218.200 πρόσωπα εισέρρευσαν στην περιοχή τής 'Αθήνας, 46.900 στο πολεοδομικό συγκρότημα Θεσσαλονίκης, 9.700 στο πολεοδομικό συγκρότημα Πατρών, 133.77 σε 52 πόλεις με πληθυσμό άνω τών 10.000 και 76 χιλιάδες σε πόλεις με πληθυσμό 2 - 10 χιλιάδων.

Στις άλλες άστικές περιοχές εισέρρευσαν 133.700 πρόσωπα, που προέρχονταν άπό άγροτικές περιοχές, ένώ σύγχρονα άπ' τις άστικές αυτές περιοχές (έπαρχία) άνεχώρησαν 120.000 με προορισμό την 'Αθήνα κατά 50% και τή Θεσσαλονίκη κατά 10%. 'Απ' τις κοινότητες τών ήμιαστικών περιοχών μετακινήθηκαν 370.000 πρόσωπα, άπ' τὰ όποία 107.000 πρòς την περιοχή τής 'Αθήνας, 20.100 πρòς την περιοχή τής Θεσσαλονίκης 6.700 πρòς την περιοχή Πατρών και 82.100 πρòς άλλες άστικές περιοχές (πόλεις με κατοίκους άνω τών 10.000), ένώ σύγχρονα στις ήμιαστικές αυτές περιοχές εισέρρευσαν 160.000 πρόσωπα με άποτέλεσμα άριθμός 190.000 προσώπων νά έχει μετακινηθεί άπό τις περιοχές αυτές. Με κριτήριο την κατάταξη τών κοινοτήτων και οίκισμών σε πεδινές, ήμιορεινές και όρεινές, προκύπτει ότι άπ' τις όρεινές κοινότητες μετακινήθηκαν στην περίοδο 1955 - 1960 110.700 πρόσωπα (τὰ 9,7% του συνολικού πληθυσμού τους) και άπό τις ήμιορεινές 57.600 (τὰ 4,4% του συνολικού πληθυσμού τους).

'Η μετανάστευση αυτή τροφοδοτείται άπό νέους. (Τὰ 50% ήλικίας 15 - 34 έτών).

3. 'Η έξωτερική μετανάστευση.

Στό χρονικό διάστημα 1956 - 1961, τόν σύνολο τών áτόμων που έγκατάλειψαν μόνιμα την 'Ελλάδα άνέρχεται σε 304.641. Οί κατά έτη άριθμοί τών μεταναστών είναι χαρακτηριστικοί τών ρυθμών που ακολουθεί ή διαρροή του έλληνικού πληθυσμού πρòς τις άγορές έργατικής δύναμης του έξωτερικού.

Έτη	ἀριθ. μεταναστῶν
1956	35.349
1957	30.420
1958	24.521
1959	23.684
1960	47.768
1961	58.837
1962	84.057

Γιὰ τὸ 1963 ἡ κατάσταση ἐμφανίζεται πιὸ τραγική. Μονάχα στὸ α' τρίμηνο τοῦ 1963 μετανάστευσαν 20.235 ἄτομα ἔναντι 15.067 τοῦ ἀντιστοίχου τριμήνου τοῦ 1961, κατὰ δὲ τὶς πληροφορίες τοῦ «Βήματος» μέχρι τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1963 μονάχα ἐκκρεμοῦσαν περὶπου 60.000 αἰτήσεις ὑποψηφίων μεταναστῶν. Ὑπολογίζεται ὅτι ὡς τὸ τέλος τοῦ 1963 ὁ ἀριθμὸς τῶν μεταναστῶν θὰ ὑπερβεῖ τὶς 100.000 ἄτομα.

Ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆς ἡλικίας οἱ μετανάστες ἀνήκουν κατὰ 80 - 90% στὶς παραγωγικώτερες ἡλικίες (20 - 40 ἐτῶν), ἐνῶ μὲ τὶς ποικίλλες ἐξετάσεις στὶς ὁποῖες ὑποβάλλονται ἀπ' τὶς ἐγκαταστημένες ἐδῶ ἐπιτροπὲς τῶν ξένων χωρῶν, ἡ μετανάστευση εἶναι δυνατὴ μονάχα γιὰ τοὺς ἀπολύτως ὑγιεῖς καὶ τοὺς πιὸ ἀποδοτικούς.

Τέλος, ἀπ' τὴν πλευρὰ τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ τῶν μεταναστῶν, τὸν κύριο ὄγκο ἀποτελοῦν οἱ ἐργαζόμενοι στὴ βιομηχανία καὶ τὴ βιοτεχνία, εἶναι δηλαδὴ ἐργάτες μὲ μικρότερη ἢ μεγαλύτερη εἰδίκευση. Ἡ ἀπορρόφηση τῶν μεταναστῶν ἀπ' τὴν βιομηχανικὴ Δυτικὴ Γερμανία κατὰ τὸ μεγαλύτερο ποσοστὸ τοὺς ἐπηρεάζει ἀποφασιστικὰ στὴν ἐκλογὴ τους. Ἔτσι, τὸ 1959 οἱ 4209 μετανάστες δηλ. τὰ 17,6% τοῦ συνόλου ἦταν ἐργάτες, τὸ 1960 οἱ 17.132, δηλ. τὰ 35,9% τοῦ συνόλου, τὸ 1961 οἱ 26.994, δηλ. τὰ 45,9% τοῦ συνόλου, τὸ 1962 οἱ 47.267, δηλ. τὰ 56,2% καὶ τὸ α' τρίμηνο τοῦ 1963 οἱ 11.766, δηλ. τὰ 58%.

Πρέπει νὰ ἐπισημάνουμε ἐδῶ, ὅτι ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν μεταναστῶν κατὰ τὸ 1962 ἀπορροφᾷ σχεδόν, καὶ τὸ 1963 πρόκειται νὰ ὑπερβεῖ, τὴ μέση ἐτησίαν αὐξηση τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας.

Β' ΟΙ ΑΙΤΙΕΣ

Σὲ ποιὲς αἰτίες πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ αὕτὴ ἡ κατάσταση;

Ὅπως σημειώνουμε στὴν ἀρχή, οἱ ἀνακατατάξεις στὴν ἀξιοποίηση τῆς ἐργατικῆς δύναμης μέσα στὴν παραγωγικὴ διαδικασία εἶναι σωστὲς καὶ ἀσκοῦν εὐεργετικὴ ἐπίδραση στὸ βαθμὸ ποὺ ἐξυπηρετοῦν τὴν ἀνοδο τῆς οἰκονομίας, τὴν ἐκβιομηχάνιση τῆς χώρας, τὴν ἐκμετάλλευση τῶν πλουτοπαραγωγικῶν τῆς πόρων. Σήμερα, σ' ὅλες τὶς χώρες τοῦ κόσμου καὶ ἰδιαίτερα στὶς γειτονικὲς μας καὶ καθυστερημένες ὡς τὸ τέλος τοῦ πολέμου, σὰν τὴν Ἑλλάδα, χώρες, ἡ σχέση τῶν ἀπασχολουμένων στὴ βιομηχανία καὶ τὴν ἀγροτικὴ οἰκονομία ἔχει ριζικὰ μεταβληθεῖ καὶ μεταβάλλεται συνεχῶς πρὸς ὄφελος τῆς βιομηχανίας γιὰτὶ γίνονται ριζικὲς μεταβολὲς καὶ ἀνακατατάξεις στὴ διάρθρωση τῆς παραγωγῆς καὶ ἡ βιομηχανικὴ παραγωγή καταλαμβάνει ὅλο καὶ μεγαλύτερο ποσοστὸ στὸ συνολικὸ ὄγκο τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς αὐτῶν τῶν χωρῶν. Ἀλλὰ μπορούμε νὰ μιλοῦμε γιὰ παρόμοια κατάσταση στὴν Ἑλλάδα; Φυσικὰ γιὰ τὴ μετανάστευση πρὸς τὸ ἐξωτερικόν, τὴν ἀποστέρηση δηλ. τῆς οἰκονομίας ἀπὸ πολύτιμα ἐργατικὰ χέρια, δὲν μπορεῖ οὔτε συζήτηση νὰ γίνεταί.

Ἦταν καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ οἰκονομία βασικὸ τὸ πρόβλημα τῆς ἀπασχόλησης. Σὰν καθαρὸ πρόβλημα χρησιμοποίησης τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ καὶ σὰν πρόβλημα ὀρθῆς καὶ ἐξυπηρετικῆς γιὰ τὴν πρόοδο τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας χρησιμοποίησής του.

Οἱ ἄνεργοι καὶ οἱ ὑποαπασχολούμενοι στὴν Ἑλλάδα, σύμφωνα μὲ τοὺς ἀριθμοὺς ποὺ δίνονται ἀπ' ὅλες τὶς πλευρές, πλὴν τῆς ἐπίσημης, ξεπερνοῦν τὸ ἓνα ἑκατομμύριο. Ξεπερνοῦν τὶς 200.000 οἱ ἄνεργοι ἐργάτες. Ἡ ἀνεργία καὶ ἡ ὑποἀπασχόληση, παρὰ τὶς διακηρύξεις γιὰ δῆθεν ἀνάπτυξη τῆς οἰκονομίας παραμένει στὰ ἴδια ἐπίπεδα. Χωρὶς τὴν μετανάστευση, ὅπως θὰ δοῦμε παρακάτω, ἡ κατάσταση θὰ ἦταν ἀκόμα χειρότερη. Στὴν πρόσφατη ἀνακοίνωσή της γιὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ὡς τώρα ἐφαρμογῆς τοῦ «πενταετοῦς», ἡ Ἑλληνικὴ Ἑταιρεία Προγραμματισμοῦ ἀναφέρει ὅτι ἐπὶ προβλεπομένων ἀπ' τὸ πενταετὲς 330 χιλιάδων ἀπασχολήσεων θὰ ἀπορροφηθοῦν ὡς τὸ τέλος τοῦ 1963 μονάχα 70.000 ἄτομα. Συνεπῶς ἔναντι τῶν 250.000 ἀπασχολήσεων ποὺ ἔπρεπε νὰ πραγματοποιηθοῦν

στην τετραετία, τὸ πρόγραμμα ὑπελείφθη κατὰ 72%.

Κοντὰ στην ἀνεργία πρέπει νὰ προστεθοῦν τὰ χαμηλὰ ἡμερομίσθια καὶ μισθοὶ καὶ οἱ γενικώτερα ἄθλιοι ὅροι διαβίωσης τῆς ἐλληνικῆς ἐργατικῆς τάξης. Ἡ ἀνεργία, ἡ φτώχεια ἐξωθοῦν πρὸς τὴν ἐγκατάλειψη τῆς πατρικῆς γῆς καὶ τὴν ἀναζήτησι τῆς λύσης τοῦ προβλήματος ἐπιβίωσης στὸ ἐξωτερικό.

Στὸν τομέα τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας ἐξ ἄλλου, ἡ κατάστασι εἶναι ἀκόμα χειρότερη. Σὲ 100 τὸ χρόνο ὑπολογίζει ἡ στατιστικὴ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τὰ ἡμερομίσθια ποὺ πραγματοποιεῖ ὁ Ἕλληνας ἀγρότης. Παραπέρα, οἱ χαμηλές τιμές τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων, ἡ ἀνασφάλεια γιὰ τὴ διάθεσή τους μὲ τὸ στένεμα τῶν ἀγορῶν, γενικὰ ἡ ἔλλειψη στοιχειωδῶς ἀνθρωπίνων ὅρων διαβίωσης γιὰ τοὺς Ἕλληνες ἀγρότες, εἶναι οἱ ἀποφασιστικὲς αἰτίες τῆς τόσο μεγάλης διαρροῆς τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ πρὸς τὶς πόλεις καὶ τὸ ἐξωτερικό. Οἱ ἑκατοντάδες χιλιάδων ἀγρότες, ποὺ ἀναφέραμε ἤδη, ποὺ διαρρέουν πρὸς τὶς πόλεις καὶ ἰδιαίτερα πρὸς τὰ δύο μεγάλα ἀστικά κέντρα, τὴν Ἀθήνα καὶ τὴ Θεσσαλονίκη, δὲν ἀξιοποιοῦνται σὲ ἄλλους παραγωγικοὺς τομεῖς τῆς οἰκονομίας, ἀλλὰ προστίθενται στὸν τεράστιο ἀριθμὸ τῶν παρασιτικῶν καὶ ἀντιπαραγωγικῶν ἀπασχολουμένων γιὰ νὰ ἀκολουθήσουν σὲ δεύτερο στάδιο καὶ σὲ μεγάλο ποσοστὸ τὸ δρόμο τῆς ἐξωτερικῆς μετανάστευσης. Εἶναι ἐξ ἄλλου χαρακτηριστικὸ ὅτι ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς τῶν μεταναστῶν στὸ ἐξωτερικὸ προέρχεται ἀπ' τὶς πιὸ φτωχὲς ἀγροτικὲς περιοχὲς τῆς χώρας.

Στὰ 1962, τὸ 52% τῶν μεταναστῶν

προέρχονται ἀπ' τὴ Βόρειο Ἑλλάδα (Μακεδονία, Θράκη, Ἡπειρο).

Συνεπῶς ἡ κύρια αἰτία τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς μετανάστευσης βρίσκεται στὴ διατήρησι τοῦ χαρακτήρα τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας σὰν ὑποανάπτυκτης καὶ καθυστερημένης καὶ στὴν ἀδυναμία της ὅχι μονάχα νὰ ἀπορροφήσῃ τὸ πλεονάζον ἐργατικὸ δυναμικόν, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸ συγκρατήσῃ ἔστω στὴ σημερινή του ἀπασχόλησι.

Στὴν κύρια αὐτὴ αἰτία πρέπει νὰ προσθέσουμε ἀκόμα :

Τὸ χαμηλὸ ἐκπολιτιστικὸ ἐπίπεδο ποὺ ὑπάρχει γενικὰ στὴ χώρα καὶ τὴν τρομερὴ διαφορὰ ἐκπολιτιστικοῦ ἐπιπέδου κέντρου ἢ μεγάλων πόλεων καὶ τῆς υπαίθρου, ποὺ ὠθοῦν ἓνα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ πρὸς τὴν ἐγκατάλειψη τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαρχίας καὶ τῶν ὀρεινῶν ἰδιαίτερα περιφερειῶν.

Τὴν ἀποπνικτικὴ ἀτμόσφαιρα ἀπὸ πλευρὰ δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν ποὺ ὑπάρχει στὴν ἐλληνικὴ ἐπαρχία, τὶς διακρίσεις ποὺ στὰ τελευταῖα χρόνια ἔχουν καθιερωθεῖ ἀνάμεσα σὲ προστατευόμενους καὶ προνομιούχους καὶ σὲ πολίτες χωρὶς δικαιώματα, κατάστασι ποὺ ἐξαναγκάζει ἓνα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ νὰ ἀναζητεῖ διέξοδο στὴ συγκριτικὰ καλύτερη ἀτμόσφαιρα τῶν μεγάλων κέντρων.

Γ' ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

Οἱ ἀπολογητὲς τῆς μετανάστευσης τὴν ἀποδίδουν στὴ «φτώχεια» τῆς ἐλληνικῆς γῆς, στὴν «τάσι τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ γιὰ ἀποδημία», στὸν «ὑπερπληθυσμὸ τῆς χώρας» κλπ. Ἐπίσημα κυβερνητικὰ χεῖλη χαρακτηρίσαν τὰ τελευταῖα χρόνια τὴν μετανάστευσι σὰν «εὐλογία». Καὶ ἀνα-

	1959	1960	1961	1962
Στ. Ἑλλάς — Εὐβοία	5.038	8.289	8.744	15.431
Πελοπόννησος	2.440	4.022	4.381	8.306
Ἰόνια Νησιὰ	303	567	851	2.209
Ἡπειρος	244	1.243	1.875	6.122
Θεσσαλία	339	567	1.019	3.754
Μακεδονία	2.824	12.041	13.531	31.332
Θράκη	2.900	4.315	3.326	6.344
Νησιὰ Αἰγαίου	1.246	2.304	2.764	5.140
Κρήτη	368	562	928	2.013
Μὴ δηλώσαντες	8.002	13.727	21.418	3.403

φέρθηκε μάλιστα στη Βουλή, στη συνεδρίαση της 1.7.1960 από βουλευτή της αντιπολίτευσης ότι στον προϋπολογισμό του 1960 «υπάρχει κονδύλιον 20 εκατ. δραχμών δια την ὀργάνωσιν καὶ προώθησιν τοῦ μεταναστευτικοῦ ρεύματος». Μὲ τὴν ἀνοχὴ ἐπίσης καὶ τὴν ἐπίσημη ὑποστήριξη λειτουργοῦν στὴν Ἀθήνα καὶ στὶς ἐπαρχίες ὀργανώσεις καὶ πρακτορεῖα μετανάστευσης.

Ἡ ἐπίσημη ἄποψη ἀποδέχεται, ὑποθάλλει καὶ ἐνισχύει τὴ μετανάστευση σὰν μία λύση στὸ ὀξύτατο πρόβλημα τῆς ἀπασχόλησης.

Οἱ ἴδιοι ἀπολογητὲς τῆς μετανάστευσης ἐπικαλοῦνται τὴν εὐεργετικὴ τῆς ἐπίδραση στὴν αὐξηση τοῦ μεταναστευτικοῦ συναλλάγματος ποὺ καλύπτει τὰ μόνιμα ἑλλείμματα τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου. Καὶ εἶναι βέβαια γεγονός ὅτι τὸ μεταναστευτικὸ συνάλλαγμα, ἂν καὶ τὸ ὕψος του σὲ σχέση μὲ τὸν ἀριθμὸ τῶν μεταναστῶν εἶναι πολὺ χαμηλό, αὐξάνεται, ἀλλὰ ἰσοσταθμίζεται τᾶχα ἢ πρόσκαιρη ἐξισορρόπηση τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου μὲ τὴν τρομερὴ αὐτὴ διαρροή;

Ἄν πάρουμε ὑπ' ὄψη μας ὅτι τὰ 80 ἕως 90% τῶν μεταναστῶν ἀνήκουν στὶς ἡλικίες τῶν 18 - 40 ἐτῶν, εἶναι φανερό ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ οἰκονομία ἀποστερεῖται καὶ θὰ ἀποστερεῖται συνεχῶς ἀπὸ τὰ ἐργατικὰ χέρια ποὺ μποροῦν νὰ ἀποδώσουν στὴν παραγωγή. Μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου καὶ μὲ τὸν συνεχῶς αὐξανόμενο ἀριθμὸ τῶν μεταναστῶν εἶναι βέβαιο πὼς στὴ χώρα θὰ παραμείνουν ἀνήλικοι καὶ γέροντες, ἄτομα δηλ. περιορισμένης ἱκανότητος γιὰ ἐργασία ἢ ἀνίκανα. Ἦδη, σύμφωνα μὲ δημοσιογραφικὲς πληροφορίες, ὀλόκληρα χωριά, ἰδιαίτερα τῆς Βόρειας Ἑλλάδας, παρουσιάζουν εἰκόνα ἐρήμωσης. Ἀκόμα, σὲ περιόδους αἰχμῶν τῆς ἀπασχόλησης στὴν ἀγροτικὴ οἰκονομία, ἰδιαίτερα στὶς καπνοπαραγωγικὲς, βαμβακοπαραγωγικὲς καὶ ἐλαιοπαραγωγικὲς περιφέρειες, ἀντιμετωπίζεται ὀξύτατα ἑλλειψη ἐργατικῶν χεριῶν.

Ἡ ἀπὸ χρόνον σὲ χρόνον αὐξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μεταναστῶν ἐργατῶν, ἀφαιρεῖ ἀπ' τὸν τομέα τῆς μεταποίησης εἰδικευμένα ἐργατικὰ χέρια καὶ περιπλέκει τὸ πρόβλημα ἐπ' ἀνδρωσῆς του μὲ τὸ εἰδικευμένο ἐργατοῦπαλληλικὸ προσωπικό.

Τὸν κίνδυνον ἐπεσήμανε στὴν ἐφετεινὴ ἐτησίᾳ γενικὴ συνέλευση τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Βιομηχάνων ὁ κ. Δράκος: «Ἦδη, εἶπε ὁ κ. Δράκος, σημειοῦται μὲ ρυθμὸν 100.000 ἀτόμων ἐτησίως διαρροὴ πρὸς τὰς ξένας χώρας, τοῦ πληθυσμοῦ, πρὸς τὸν ὁποῖον ὁ τόπος δὲν παρέχει ἐργασίαν. Ἐὰν ἡ φυγὴ αὕτῃ ἐξακολουθήσῃ ἡ χώρα θὰ ἐρημωθῇ».

Φυσικὰ οἱ λογιστικοὶ ὑπολογισμοὶ τῶν ὑποστηρικτῶν τῆς μετανάστευσης ποὺ ἀποβλέπουν στὴν αἰτιολόγησίν της μὲ τὴν εἰσροὴ μεταναστευτικοῦ συναλλάγματος, ὅχι μονάχα δείχνουν τὴν ἑλλειψὴ κάθε εὐθύνης γιὰ τὸ μέλλον τῆς Ἑλληνικῆς οἰκονομίας, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀνταποκρίνονται στὴν πραγματικότητα:

Τὰ ἐμβάσματα τῶν μεταναστῶν ἐργατῶν, σύμφωνα μὲ τὰ στοιχεῖα ποὺ δίνει ἡ ἔκδοση τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος «Ἡ Ἑλληνικὴ οἰκονομία κατὰ τὸ 1962» (σελ. 116), στὰ τελευταῖα πέντε χρόνια ἦταν:

Τὸ 1958	1,3	ἐκ. δολ.	
» 1959	1,3	»	»
» 1960	4,1	»	»
» 1961	12,6	»	»
» 1962	24,3	»	»

Μὲ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Βιομηχάνων, ἡ ἀξία ποὺ προσέθεσε στὸ ἐθνικὸ εἰσόδημα κατὰ τὸ 1960 κάθε ἀπασχολούμενος ἐργάτης ἦταν 51.400 δρχ. Συνεπῶς, ἂν πάρουμε ὑπ' ὄψη μας ὅτι κατὰ τὸ 1960 μετανάστευσαν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα 17.132 ἐργάτες ἢ ζημιὰ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, ἂν ἦταν βέβαια σὲ θέσιν νὰ ἀπορροφήσῃ καὶ νὰ ἀπασχολήσῃ τοὺς μετανάστες, φθάνει τὰ 880,5 εκατ. δρχ. ἢ τὰ 29,3 εκατ. δολλάρια. Τὸ ποσὸ αὐτὸ μεγαλώνει πολὺ στὰ ἐπόμενα χρόνια καὶ φυσικὰ δὲν ὑπολογίζεται ἡ ἀπώλεια γιὰ τὸ ἐθνικὸ εἰσόδημα ἀπ' τὴ μετανάστευση ἀτόμων ποὺ ἀνήκουν στὶς ἄλλες κατηγορίες ἐργαζομένων (ἀγρότες, ἐπιστήμονες κλπ.).

Ἄν ἀκόμα ὑπολογιστεῖ τί στοίχισε στὴν ἐθνικὴ οἰκονομία ὁ μετανάστης, ποὺ εἶναι ἀμφίβολο ἂν θὰ ἐπιστρέψῃ στὴν Ἑλλάδα, ἢ ἂν, ὅταν θὰ ἐπιστρέψῃ, θὰ εἶναι ἀκόμα παραγωγικός, (οἱ ἐμπειρογνώμονες ὑπολογίζουν τὴ δαπάνη ποὺ ἀπαιτεῖται γιὰ τὴ δημιουργία μιᾶς ἀπασχό-

λησης σὲ χώρες ὑποανάπτυκτες, σὰν τὴν Ἑλλάδα σὲ 200.000, ἢ Ἑλληνικὴ ἐταιρεία Προγραμματισμοῦ σὲ 1 ἐκ. δρχ.), τότε ἡ ἀπώλεια γιὰ τὴν ἐθνικὴ οἰκονομία ἀπ' τὴ μετανάστευση, μὲ τὴν ἔννοια αὐτὴ, εἶναι τρομακτικὴ.

Δ' Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΙΝΗ ΑΓΟΡΑ ΚΑΙ Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Στὴν ὅλη κατάσταση τῆς Ἑλληνικῆς οἰκονομίας προστίθενται οἱ κίνδυνοι ἀπ' τὴ σύνδεση τῆς χώρας μὲ τὴν Κοινὴ Ἀγορά. Στὰ τελευταῖα χρόνια πραγματικὰ ὁ ἀριθμὸς τῶν μεταναστῶν ἀνεβαίνει ἀπότομα καὶ οἱ μετανάστες στὸ μεγαλύτερο ποσοστὸ τους κατευθύνονται πρὸς τὶς χώρες τῆς Ἀγορᾶς. ἤδη, στὰ τελευταῖα ἔξη χρόνια ἡ Δυτ. Γερμανία ἀπορροφᾷ μόνιμα τὰ 50 - 60% τοῦ συνόλου τῶν μεταναστῶν μας. Ὑπολογίζεται ἐξ ἄλλου, ὅτι, μὲ τὰ σημερινὰ δεδομένα τουλάχιστον, οἱ χώρες τῆς ΚΕΑ θὰ χρειαστοῦν πάνω ἀπὸ 700 χιλ. ἐργατικὰ χέρια γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση ἐπείγουσῶν ἀναγκῶν τους, ἀπ' τὰ ὁποῖα τὶς 550 χιλιάδες ἡ Δυτ. Γερμανία. Ἡ ἐλεύθερη μετακίνηση ἐργατῶν, ποὺ καθιερώνεται ἀπ' τοὺς ὅρους τῆς σύνδεσης μὲ τὴν ΚΕΑ, ἄνοιξε καὶ καθημερινὰ διευρύνει τὸ δρόμο τῆς μετανάστευσης τῶν Ἑλλήνων ἐργατῶν πρὸς τὶς χώρες τῆς Ἀγορᾶς. Τὸν κίνδυνο ποὺ προέκυψε ἀπ' τὴ σύνδεση ἐπεσήμαναν παληότερα ὁ κ. Στεφανίδης, καθηγητὴς τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν, ὁ κ. Παπανούτσος καὶ πρόσφατα στὴ συνέλευση ποὺ ἀναφέραμε ὁ πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Βιομηχάνων κ. Δράκος.

Ε' ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ἀπὸ ὅλα τὰ στοιχεῖα ποὺ ἐκτίθενται προκύπτει ὅτι ἡ κατάσταση ποὺ ἐπικρατεῖ στὴ χώρα ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἰδιαίτερα τῆς ἐξωτερικῆς μετανάστευσης, εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα καὶ ἡ συνέπεια τῆς κατάστασης τῆς Ἑλληνικῆς οἰκονομίας, τοῦ ὑποανάπτυκτου χαρακτῆρα της ποὺ δὲν ἄλλαξε στὰ τελευταῖα χρόνια, τῆς ἔλλειψης, ἀλλὰ καὶ τῆς μὴ δημιουργίας τῶν προϋποθέσεων γιὰ τὴν ἀπορρόφηση τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ καὶ τῆς ὀρθῆς ἀξιοποίησής του.

Γιὰ σήμερα, ἡ παραγωγικὴ διαδικασία ἀντιμετωπίζει προβλήματα. Ὁ κίνδυνος γιὰ τὸ μέλλον τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας εἶναι τρομερός. Καὶ ἡ λύση τοῦ προβλήματος τῆς μετανάστευσης βρίσκεται στὴν ἀντιμετώπιση, τὴν ἄμεση καὶ ἀποφασιστικὴ, τῶν αἰτίων ποὺ τὴν προκαλοῦν. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς Ἑλληνικῆς οἰκονομίας, ἡ ἐκβιομηχάνιση τῆς χώρας, ἡ ἀξιοποίηση τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων της, θὰ προωθήσουν τὴ λύση τοῦ προβλήματος τῆς ἀπασχόλησης καὶ τελικὰ θὰ ὀδηγήσουν στὴν πλήρη ἀπορρόφηση τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ καὶ στὸ σταμάτημα τῆς μετανάστευσης. Ἡ ὥς τώρα οἰκονομικὴ πολιτικὴ ποὺ ἀκολουθήθηκε δὲν ἄγγιξε κἄν τὴν οὐσία τοῦ προβλήματος. Καὶ μόνο ἡ ἀπὸ χρόνο σὲ χρόνο διόγκωση τοῦ ρεύματος τῆς μετανάστευσης πείθει γι' αὐτό. Ὑπάρχουν οἱ προϋποθέσεις καὶ οἱ δυνατότητες γιὰ μιὰ γρήγορη καὶ ὀρθολογιστικὴ ἀνάπτυξη τῆς καθυστερημένης Ἑλληνικῆς οἰκονομίας; Ἡ προοδευτικὴ ἐπιστήμη ἀπάντησε καὶ καθημερινὰ ἀπαντᾷ καταφατικὰ στὸ ἐρώτημα.

